

<Article>

Innovació en educació. De la idea a l'acció.

Procés participatiu cap a l'INNED 2

Artur Parcerisa, Sònia Basco, Marta Calafell, Montse Comas, Ingrid Noguera .

Data de presentació: 14/01/2011

Data d'acceptació: 14/03/2011

Data de publicació: 1/07/2011

//Resum

Per al progrés de l'educació, la innovació és indispensable. Aquest concepte, que es relaciona però no s'ha de confondre amb el de canvi, no tothom l'entén igual, i això fa que sigui necessari definir quines són les característiques que ha de tenir un procés perquè es pugui considerar una innovació educativa. A partir de la preocupació per ajudar a fer que les innovacions no es quedin només en idees sinó que esdevinguin realitats a les aules i en altres espais educatius, es va engegar un procés de trobades amb professorat i altres educadors i educadores per treballar sobre la innovació educativa de cara a l'organització del II Simposi d'Innovació Educativa (INNED 2). Un dels eixos que va suscitar més interès va ser el de la innovació metodològica. En la part final de l'article es recullen una sèrie de consideracions sobre alguns àmbits que cal considerar en aquesta innovació: la implicació de l'alumnat, l'organització de l'espai i el temps, l'avaluació per aprendre i l'atenció a la diversitat.

//Mots Clau

Innovació educativa, metodologia, implicació de l'alumnat, temps i espai, avaluació, diversitat, simposi educatiu.

// Referència recomanada

Parcerisa, A.; Basco, S.; Calafell, M.; Comas, M.; Noguera, I. (2011) Innovació en educació. De la idea a l'acció. Procés participatiu cap a l'INNED 2. [En línia] *REIRE, Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, Vol. 4, núm. 2, 82-95. Accesible a: <http://www.raco.cat/index.php/REIRE>

// Dades dels autors

Contacte: Artur Parcerisa Aran; Departament de Didàctica i Organització Educativa; Grup de recerca EMA (Entorns i materials per a l'aprenentatge); Professor titular; U. de Barcelona; artur.parcerisa@ub.edu

Sònia Basco Isern; Residència 3a edat Ballesol; Educadora Social; Barcelona; sonia.basco@gmail.com

Marta Calafell Soldevila; Professora de secundària de l'INS Margarida Xirgu, d'Hospitalet de Llobregat; Cap del Departament de Música; Hospitalet de Llobregat; martacalafell@gmail.com

Montse Comas Ribas; Dispièra - Assoc. de famílies amb fills/es amb discapacitat intel·lectual; Presidenta; Educadora Social; Piera (Barcelona); mcomasr@gmail.com

Ingrid Noguera Fructuoso; Institut de Ciències de l'Educació; U. de Barcelona; Grup de recerca EMA; Becària d'investigació; ingridnoquera@ub.edu

1. Introducció

La innovació és un procés clau per avançar en la millora de la qualitat de l'educació. Ho és perquè ens permet posar en marxa processos de canvi pensats i planificats, amb mecanismes per a la seva regulació i amb un seguiment del que es va desenvolupant.

Innovar, però, no és una tasca senzilla. Requereix, en primer lloc, creure en l'interès i les potencialitats de la innovació, és a dir, construir la idea. Però amb la idea, tot i que és una condició necessària, no n'hi ha prou. Cal portar la innovació pensada a l'acció, i aquest pas sovint es presenta ple d'entrebancs.

Tot seguit, apuntem algunes consideracions al voltant d'aquesta qüestió i fem referència a dues experiències de trobades amb professorat i altres educadors i educadores que tenien com a base el repte d'ajudar aquests professionals a passar de la idea de la innovació a l'acció d'innovar en el context propi.

Quan vam preguntar a professionals de l'educació què volien treballar relacionat amb la innovació educativa, majoritàriament ens van contestar que els interessava la innovació metodològica. Per acostar-nos al concepte d'aquest tipus d'innovació (a la idea) i per plantejar-nos en què caldria incidir per convertir-lo en acció, de cara a l'organització del II Simposi d'Innovació Educativa (INNE2), vam reunir una sèrie de professionals. D'aquesta trobada en van sortir interessants reflexions sobre quatre àmbits de la innovació metodològica: la implicació activa de l'alumnat, una nova manera d'organitzar l'espai i el temps, l'avaluació per aprendre, i l'atenció a la diversitat a l'aula i en altres espais educatius.

2. Cercant la innovació educativa

La intervenció educativa pretén desenvolupar processos d'ensenyament que ajudin l'educand a aprendre més i millor. Per aconseguir-ho, cal generar processos educatius de qualitat. Aquest terme es pot entendre des de diversos punts de vista, però, en aquest article, volem oferir una microvisió, centrar-nos en el que succeeix a les aules i en altres espais educatius. És per això que assumim la proposta de Wilson (1992: 34) quan defineix la qualitat de l'ensenyança com «planificar, proporcionar i avaluar el currículum òptim per a cada alumne, en el context d'una diversitat d'individus que aprenen».

El mateix autor reconeix que en la definició no es diu res sobre quin és el currículum «òptim», i això és així perquè «les definicions de qualitat es troben crucialment determinades pels propòsits educacionals» (OCDE, 1991: 176).

En tot cas, quan es parla de currículum cal indicar a què es fa referència, atesa la polisèmia d'aquest terme. Sense entrar en matisacions, aquí entenem que quan ens referim al currículum òptim ens referim tant al que es pretén ensenyar (finalitats, objectius, continguts) com a les estratègies i als procediments d'ensenyament-aprenentatge (metodològics i d'avaluació).

D'altra banda, per aclarir la tasca educativa, ens sembla imprescindible determinar les capacitats o competències que volem ajudar a desenvolupar, però, a la vegada, cal prestar una atenció primordial al procés. Reduir la qüestió de la qualitat a un tema de resultats (de producte) és optar per un plantejament molt simplificador: els resultats d'aprenentatge no són pas fàcils de mesurar, i encara menys si es vol fer a curt termini.

En una adaptació de la definició de qualitat de Wilson per a l'àmbit no escolar (Llena i Parcerisa, 2008: 20), es considera que la qualitat de l'acció educativa «consisteix a planificar, proporcionar i avaluar l'ajuda educativa òptima per a cada educand en cada situació o context específics».

Tant en aquesta definició, que posa més en relleu la importància del procés i el protagonisme de l'educand al qual l'educador o l'educadora han d'ajudar, com en l'original de Wilson, el punt de partida han de ser els propòsits o les finalitats educatives, i com que aquests propòsits són sempre molt generals, «sempre hi haurà espai per a la millora» (OCDE, 1991: 176).

Millorar comporta canviar alguna cosa (no hi ha millora si no canvia res). La millora hauria de ser un repte permanent per als educadors i les educadores. D'aquí ve la importància de plantejar-se innovacions en el món educatiu. És a dir, és important assumir el repte de la millora, però, a la vegada, cal tenir cura de no llançar-se a canvis improvisats, que sovint serveixen perquè els menys predisposats al canvi manifestin que «no tots els canvis són positius ni comporten un avenç».

Per a Escudero (1986), la innovació suposa un conjunt de teories i processos més o menys sistemàtics i codificats, compromesos amb la modificació de determinades concepcions i pràctiques pedagògiques. El disseny, la implantació i l'avaluació de processos d'innovació serveixen per apostar per la millora i, a la vegada, per generar processos nous reflexionats, acotats i amb estratègies de regulació en funció de com es van desenvolupant. Cal que les innovacions estiguin ben planificades i que se'n reculli informació per fer-ne possible la continuïtat i millora.

Per tal que una innovació educativa respongui a aquests atributs, cal posar-se d'acord sobre què s'entén per *innovació*. En el si del grup de recerca Entorns i Materials per a l'Aprenentatge (EMA) de l'ICE de la Universitat de Barcelona ens vam plantejar aquesta qüestió i vam arribar a establir uns indicadors per definir un procés d'innovació educativa. Aquest treball va servir de base per a un document de la Universitat de Barcelona (Vicerectorat de Política Docent, 2008), en el qual s'estableix que la innovació docent és un «procés planificat de canvi i renovació per a la millora dels processos formatius i dels resultats d'aprenentatge». Els criteris que ha de complir un projecte perquè sigui considerat d'innovació docent són els següents (op. cit.: 30-31)¹:

«— ha de partir de necessitats o problemes específics;

ha d'estar degudament contextualitzat i mostrar la coherència del projecte amb les característiques i possibilitats del context;

ha de suposar una novetat rellevant en el context on s'ha de desenvolupar;

¹ Reproduïm literalment el text, però amb una presentació diferent

ha d'incloure una planificació que especifiqui les intencions o els objectius del projecte i que s'orienti a la posada en marxa d'accions concretes per a la millora de la pràctica educativa;

ha de preveure iniciatives adreçades a assolir la permanència de la innovació en el temps;

ha de preveure iniciatives adreçades a facilitar la transferència de la innovació a altres realitats o a altres docents de la pròpia realitat,

i ha d'incloure l'especificació d'un procés d'avaluació interna o externa del projecte que ha de permetre el seguiment, els ajustaments i les modificacions oportunes del projecte al llarg del seu desenvolupament.»

Evidentment, a les aules i en altres espais educatius es desenvolupen projectes d'innovació interessants que sovint no compleixen totes aquestes característiques. Tot i així, ens sembla que aquesta relació és orientadora i enforteix el concepte *d'innovació educativa* com quelcom reflexionat, orientat a la millora i amb intenció de continuïtat (no com a fet aïllat).

Les innovacions educatives —tal com les entenem— no són fàcils, com no ho és el fet d'educar en general. Per abordar-les cal pensar en quins incentius es tenen per al canvi, amb qui es pot comptar per liderar-lo, i també quins elements el poden facilitar (recursos) i quins el poden dificultar (obstacles). Cal tenir present que les innovacions generen resistències.

Escudero (op. cit.: 68) fa notar que qualsevol projecte adreçat al canvi ha de tenir molt en compte la deliberació, la negociació i la participació i implicació del professorat. Per la seva part, Rivas (Marcelo, 1994: 13-14), com a resultat d'una recerca amb professorat, va trobar cinc factors restrictors de la capacitat d'innovació del professorat: la insularitat o sensació de trobar-se aïllat, amb poca formació i poc coneixement científic; la disfuncionalitat operativa (limitació dels beneficis que ofereix la innovació); els costos (percepció de les càrregues per sobre dels beneficis); la compulsivitat o limitacions del sistema (manca de temps, legislació...), i les limitacions instrumentals, com, per exemple, mobiliari inadequat, falta de material didàctic, etc.

3. INNED 1: un primer intent d'intercanvi

Des del grup de recerca EMA ens vam plantejar un treball al voltant de la innovació educativa que, entre altres qüestions, ens va fer pensar en la possibilitat d'explorar l'organització de trobades de professorat i altres educadors i educadores, per reflexionar en comú sobre la innovació i cercar com ens podíem ajudar a impulsar processos d'innovació educativa en cada centre.

Aquest interès pel tema de la innovació ens va portar a organitzar, l'any 2009, amb la col·laboració de CosmoCaixa i de l'Institut Municipal d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona

(IMEB), un simposi que vam denominar INNED 1 (Innovació Educativa). Com a eix d'aquest primer simposi, ens vam fixar en l'ús educatiu de materials i recursos no dissenyats per educar.

Intentant ser també innovadors en l'estructura del simposi, a banda d'organitzar diverses activitats vam apostar per donar un relleu especial al que vam anomenar *diàlegs innovadors*, espais de conversa sobre usos educatius de les TIC, sobre com es creen les idees i sobre l'ús dels materials, en què dos especialistes debaten, amb un moderador, al voltant de la temàtica. La transversalitat temàtica i les idees i experiències que es van presentar van fer que l'opinió avaluadora del públic assistent sobre el simposi fos molt positiva i que se'n demanés la continuïtat en properes edicions.

La sensació que ens va quedar als organitzadors és que havíem posat en marxa una experiència, a la recerca de com es pot contribuir a millorar la innovació educativa en el si de cada centre, que havia resultat força reeixida; que valia la pena pensar a donar-li continuïtat, però que havíem d'evitar acomodar-nos a un model, tot i que hagués funcionat bé. Volíem continuar cercant com es podia seguir innovant en futures propostes i, sobretot, com es podia dissenyar un nou simposi que realment respongués a dos tipus de necessitats dels educadors i les educadores: la d'un fòrum on compartir experiències i la de trobar alguna cosa que realment els ajudés a innovar en la seva realitat específica.

Havíem de tenir molt present que molts dels qüestionaris contestats demanaven més espais per a l'intercanvi. D'altra banda, ens preocupava —i ens preocupa— com podíem ajudar a fer el salt des de la idea (importància d'innovar, qüestions que cal plantejar-se...) fins a l'acció (la materialització d'una innovació a l'aula o en un altre espai educatiu).

Una vegada analitzats els fulls d'avaluació del simposi, teníem clar que havíem d'organitzar el segon (a dos anys vista), però no pas com havia de ser aquesta segona experiència.

4. i-INNED 2: de la continuïtat a la recerca de noves possibilitats

De cara a un nou simposi, aviat vam tenir clar que no podíem estar sols en el procés de pensar o imaginar com havia de ser aquesta segona edició. De les propostes recollides en els fulls d'avaluació d'INNED 1 se n'extreia que, amb vista a una segona edició, el que se'ns demanava era tractar sobre la innovació metodològica. A partir d'aquí, vam decidir explorar una nova estratègia: convidar unes quaranta persones del món de l'educació, escolar i no escolar, de diferents nivells educatius, de fundacions, de moviments de renovació, d'institucions, etc., perquè ens ajudessin a imaginar com havia de ser la segona edició de l'INNED. Per decidir qui convidàvem a participar en aquest projecte, vam donar molta importància a la diversitat de tasques, responsabilitats i especialitzacions professionals.

La resposta va ser molt bona: a la jornada de matí i-INNED, que va tenir lloc a principis del 2010, hi va haver 32 participants. La implicació dels assistents va ser encara millor. La jornada adreçada a imaginar la nova edició de l'INNED va girar al voltant de la innovació metodològica i es va estructurar en quatre àmbits: implicació activa dels educands, noves maneres d'organitzar

l'espai i el temps, avaluació per aprendre, i atenció a la diversitat a l'aula i en altres espais educatius.

Dos grups de treball successius en cada àmbit van permetre reflexionar sobre cada tema i plantejar com s'havia d'enfocar de cara a l'INNED 2. A banda, es van recollir les propostes dels assistents sobre possibles formats de les jornades.

Una posada en comú al final del matí va permetre conèixer el que s'havia aportat en cadascun dels quatre àmbits (incloent-hi si diferenciar els àmbits era o no una bona idea), a partir de les exposicions que van fer quatre relatores. Així mateix, es va manifestar àmpliament l'interès de jornades com aquestes i la predisposició a seguir col·laborant en el projecte.

Mesos després, es van enviar als assistents els relats de cada grup i se'ls va convidar a participar en un consell assessor de l'INNED 2, que el mes de novembre del 2010 va fer la primera reunió. L'INNED 2 tindrà lloc el 25 i 26 de novembre del 2011.

A banda de valorar la predisposició de les persones que ens han volgut acompanyar en aquesta recerca d'un model de trobada que faciliti l'intercanvi i, a la vegada, tingui possibilitats d'influir realment a l'hora de posar en marxa projectes d'innovació als centres (passar de la idea a l'acció), valorem la diversitat de mirades i la implicació dels participants en l'i-INNED 2, que van fer que el col·loqui en cadascun dels àmbits sobre innovació metodològica fos molt interessant.

5. La innovació metodològica

Tractar sobre la innovació en la metodologia va ser —amb diferència— la proposta més repetida entre els assistents a l'INNED 1, cosa que palesa el paper nuclear del com s'ensenya en la tasca de l'educador i l'educadora. També cal destacar que moltes opinions incidissin en la necessitat d'espais d'intercanvi entre els educadors.

Ens va semblar que els quatre àmbits de treball en què vam organitzar l'i-INNED 2 responien a qüestions nuclears relacionades amb la metodologia, tot i que se n'hi podia haver afegit alguna més. En tot cas, era una manera d'organitzar i fomentar el debat, i havien de ser les conclusions de la jornada les que ens reafirmessin —com va ser— o no que aquests quatre eixos també podien servir per a l'INNED 2.

Cada àmbit va ser debatut per dos grups de treball successius, amb una persona coordinadora i amb una relatora per als dos grups. Ens ha semblat interessant reproduir un resum dels informes de les quatre relatores, cadascun amb el seu estil, però tots aportadors de reflexions interessants. Tot i la necessitat de presentar l'informe del debat en cada àmbit de manera esquemàtica, s'apunten qüestions que, d'una banda, ajuden a cercar vies per a la innovació educativa i, de l'altra, permeten veure què pensa un col·lectiu divers com el que es va reunir en la jornada: mestres i professorat de tots els nivells educatius, directius, tècnics de l'Administració, representats de moviments de renovació, representants de col·legis professionals, etc.

Tot seguit presentem un resum dels relats de cadascun dels quatre àmbits.

1) Àmbit: Implicació activa de l'alumnat

- Es constata que:
 - L'aprenentatge és una interacció contínua alumnat-professorat.
 - La transmissió de coneixements es pot veure afectada per la implicació activa de l'alumnat.
 - Hi ha nens i nenes que és difícil que s'impliquin; vénen a l'escola per obligació. No tots els nenes volen aprendre.
 - Manca projecció de futur en els alumnes. De què em serveix el que faig? Com serà el futur? Les expectatives desmotiven: què faré quan acabi si sóc tan poc capaç?
 - Als estudiants, les coses els són imposades.

- El context social ha canviat i influeix.
 - Hi ha processos de desmotivació; hi ha docents que desmotiven.
 - Hi ha poc *feedback*.
 - No tot pot ser divertit i alegre, l'educació està contaminada.
 - El procés educatiu és lent.
 - No només aprenem a l'escola.

- Per a la implicació activa de l'alumnat:
 - Els alumnes tenen el control / han de tenir el control sobre el seu procés d'aprenentatge. L'alumnat és responsable del seu procés d'aprenentatge. Ha de conèixer els seus avenços.
 - A les aules s'ha de potenciar el diàleg alumnat-professorat i entre alumnat. S'ha de potenciar el treball en grup a l'aula. Cal adjudicar rols dins dels grups.
 - L'alumnat ha de ser crític amb el seu aprenentatge i amb el dels companys.
 - Qui ensenya a estudiar els alumnes? Cal donar eines als estudiants perquè s'autoregulin; això fa que s'impliquin més.
 - Hi ha més motivació quan els alumnes són els que descobreixen; l'aprenentatge és més ric.
 - Cal que els estudiants donin sentit al que aprenen.

- Cal treball interdisciplinari, aportar i compartir idees entre professorat.
- Cal implicar els estudiants amb l'autoavaluació i l'autoregulació.
- Cal incorporar al currículum les activitats que els motiven, que surten de les seves experiències, de la seva realitat. S'ha de crear xarxa, cohesió.
- Les TIC, les noves eines i maneres diferents d'ensenyar fan que els alumnes s'impliquin.
- Els estudiants han de ser coresponsables del seu propi procés formatiu individual i de grup.
- S'ha de partir dels interessos.
- Cal contextualitzar, fer-los veure que el que aprenen serveix per a alguna cosa.
- S'han de crear ciutadans, que prenguin responsabilitats.
- Cal saber què saben i què volen aprendre.
- Es dona molta informació, cal donar-ne d'un altre tipus i d'una altra manera.
- S'ha de donar valor i reconeixement al treball de l'alumnat.
- Cal combinar estratègies didàctiques a l'aula.
- Cal respectar els diferents estil de l'alumnat.
 - Cal tenir en compte que:
 - Cal motivar l'alumnat. Que els alumnes s'impliquin a classe pot comportar desordre i un esforç considerable, a més de pèrdua de temps.
 - El professorat ha de dedicar molt esforç i temps.
 - Hi ha barreres estructurals per a la participació activa de l'alumnat.
 - La motivació depèn de l'àmbit: a l'escola taller, els alumnes hi van més motivats perquè veuen una implicació professional clara. També van més motivats a educació física. Els temes acadèmics són menys motivadors, els alumnes hi participen menys. Els continguts obligatoris en ensenyaments reglats són un problema, les assignatures optatives són més motivadores. De totes maneres, hi ha uns continguts que «s'han de donar», que s'han d'aprendre tot i que no interessin.
 - El nombre d'alumnes influeix en la implicació activa de l'alumnat.
 - No hi ha canvi per la por a innovar («si ha funcionat fins ara...»).

2) Àmbit: Noves maneres d'organitzar l'espai i el temps

- Es constata que:
 - Canviar el temps i l'espai t'obliga a replantejar-te les coses i condiciona les estratègies, les línies i el procés de treball.
 - Si la ment és flexible hi ha canvis, si no, no. Sense una actitud positiva, emprenedora i personal, el canvi no té per què implicar res. Molts professionals tenen por i no accepten els canvis.
 - Cal fer coses noves i de maneres noves. També es poden fer coses antigues (en desús) i que funcionin, això també seria innovar.
 - El canvi implica innovació si és liderat per un equip directiu que aculli la part innovadora creativa de l'equip. Amb una política de centre oberta, flexible i innovadora és possible el canvi. Sense aquesta política, no serveix per a res. Cada professor/a fa el que pot amb les seves hores i les seves aules (sensació de desunió). Cal ser flexibles i dialogants amb tot l'equip per aconseguir canvis i innovació reals.
 - Implica canviar i innovar si tenim presents dos objectius: millorar l'aprenentatge dels alumnes, amb una intencionalitat i un objectiu clars.
 - Diferències entre espais i temps escolars i espais i temps d'aprenentatge. Ideal: que coincidissin, però no sempre és així. Espai experiencial: un espai necessari per als alumnes que es pot oferir dins el marc escolar. No es tracta de traspasar només coneixements acadèmics, sinó també de propiciar espais i moments (temps) perquè es desenvolupin en altres aspectes d'importància vital. El nostre paper (docents) ha canviat.
- Cal tenir en compte:
 - Ens trobem en un moment de «trasbals», cal consensuar on és el nord per innovar. La concepció de l'educació ha de ser compartida, no individual (claustre, normativa...). I cal un lideratge que sembla que hagi desaparegut. Sensació de descoordinació entre els professionals, les institucions i l'Administració (Govern).
 - Buscar i trobar espais i temps diferents és una de les grans revolucions de l'educació en l'actualitat i fa que canviem el paradigma totalment. I això suposa una despesa enorme.
 - Des d'un plantejament globalitzador, no garantim el canvi ni la innovació. Cal estudiar els escenaris on s'aplica i adaptar-los (no valen les receptes).
 - Entendre que l'espai i el temps estan a la nostra disposició, i que per tant els podem autogestionar, sí que ajuda a innovar. En l'actualitat sembla que sigui al revés: estem condicionats al temps i a l'espai preestablerts i poca cosa s'hi pot fer.

- Debats sobre temes candents de l'organització escolar:
 - L'1 x 1 (un ordinador per a cada alumne/a). Debat a favor i en contra:
 - Possibilita canviar l'espai i el temps: traslladem l'aula a casa (o a un altre espai del centre d'ensenyament) i l'alumnat es pot autogestionar el temps.
 - La pissarra digital dins de l'aula pot ser vista com un retrocés o un avenç.
 - Implica una renovació tecnològica del mateixos mestres (sovint endarrerits en les TIC). Som uns immigrants tecnològics i els alumnes ens solen superar.
 - Implica fer participar les famílies perquè entenguin aquesta nova concepció de l'ensenyament i l'aprenentatge. Perquè s'impliquin en l'ensenyament dels seus fills i filles (han de treballar des de casa).
 - Cal vigilar que no representi una fractura tecnològica (que no afegixi més diferències socials).
 - Remourà coses que cal remoure.
 - Debat a favor i en contra de la sisena hora a l'escola pública:
 - Ajuda perquè, amb una bona gestió, facilita la docència i l'aprenentatge.
 - No ajuda, fa que el professorat tingui més obligacions afegides i menys temps d'autoorganització eficaç i eficient.
 - La gestió del temps està condicionada pel calendari i l'horari escolar preestablert. Debat:
 - Realment són els que són per afavorir l'aprenentatge dels alumnes (criteris pedagògics)?
 - O existeixen per facilitar i conciliar la vida laboral i social de les famílies i els professionals? Si és així, aquest és realment el paper de l'escola? El paper de les escoles ha canviat (com la societat); ara ha de garantir que sigui possible l'aprenentatge i la conciliació del temps familiar i laboral. És una realitat que cal tenir present.
 - L'espai virtual:
 - L'espai virtual permet la participació d'agents educatius sense límits. Implica viatjar sense sortir de l'aula o de casa.
 - Diferències entre la metodologia a les universitats i a primària i secundària. A la universitat ja hem canviat l'espai i el temps. Es treballa en línia i en contacte (en xarxa) i el temps

s'autogestiona. Atenció: cal vigilar que els equips docents l'utilitzin com cal (sense negligències, poca dedicació...). A primària i secundària s'està fent ara i suscita molt debat.

- Els espais virtuals són una eina possibilitadora, no un retrocés (el debat va més enllà de l'1 x 1, tot i tenir-hi molts punts en comú). Per veure-ho així caldrà:
 - ✚ Posar-nos al dia com a professionals en les TIC.
 - ✚ Hem d'organitzar-nos el temps (i els objectius pedagògics) dins l'aula d'una altra manera: reflexionar, ajudar a pensar, debatre sobre els continguts teòrics, ajudar a utilitzar les TIC (i el seu principi d'autoritat: Viquipèdia, certes pàgines) i a fer-ne un bon ús... El temps fora de l'aula: aprendre els continguts teòrics, descarregar-los en els entorns virtuals, investigació de l'alumnat... Aquest temps seria l'espai dels «deures», se substituiria per aquest. Tot plegat, per disposar de més temps i espais vivencials i culturals dins l'aula.
 - ✚ Famílies: que entenguin i facilitin l'aprenentatge dels seus fills i filles a casa.
 - ✚ Centres d'ensenyament: cal facilitar espais dins el centre per no crear una «fractura tecnològica».

3) Àmbit: Avaluació per aprendre

- Es constata que:
 - És important que es tracti un eix sobre l'avaluació en un simposi sobre innovació educativa.
 - L'avaluació forma part de la metodologia que apliquem en educació i, per tant, no es pot tractar de manera aïllada, sinó com a part coherent i indestriable de tot el procés educatiu.
 - No es pot fer innovació metodològica sense canviar les maneres d'avaluar.
 - Hi ha una preocupació per la nova realitat de les TIC en els processos educatius. Llibre digital, nous entorns virtuals. Canvis en els materials que no sempre impliquen noves maneres de fer en educació (reprodueixen models avaluadors tradicionals). Cal cercar noves maneres d'avaluar aprofitant els nous recursos i la motivació dels educands.
- Per innovar en avaluació cal:
 - Trencar amb el concepte limitat d'avaluació = acreditació. Innovar en avaluació vol dir anar més enllà, fomentar l'autonomia de l'educand en el procés per aconseguir que s'autoreguli, que tingui més implicació, que sigui el protagonista del seu procés educatiu.
 - Innovació en l'actitud del professorat davant l'avaluació.
 - Avaluació transversal.

- Visió sistèmica de l'avaluació.
- Tenir en compte, quan parlem d'innovar en avaluació, els dos tipus d'avaluació: una avaluació interna del centre educatiu, que implica els equips docents i té en compte els processos educatius i també els resultats, i una avaluació externa, regulada per l'Administració (informes PISA, selectivitat...), que condiciona fortament els processos avaluadors dels centres, l'alumnat i les famílies.
- L'avaluació de competències. És un repte dels equips docents; cal donar-los eines i idees per millorar.
- L'aplicació de «bones pràctiques» de referència.
- Avaluar també la innovació. Innovar per millorar, no cal canviar el que ja funciona.

4) Àmbit: L'atenció a la diversitat a l'aula i en altres espais educatius

- Es constata que:
 - L'eix de l'atenció a la diversitat dins l'espai educatiu és tan important que està inclòs en els enunciats dels altres àmbits, ja que la diversitat «és». Per tant, no hauria de ser menystinguda ni reduïda als àmbits que sovint són interpretats com a diversos. És a dir: diversitat = dificultat i, per tant, tradicionalment, cal treballar-los a part.
- Per innovar en l'atenció a la diversitat:
 - La diversitat hauria de tenir i condicionar la implicació activa de l'alumnat, les noves maneres d'aprendre i organitzar l'espai, i, per tant, hauria de matisar l'avaluació dels altres tres grans eixos plantejats inicialment.
 - Inicialment es va plantejar la possibilitat de fer desaparèixer «la diversitat», per no condicionar-la ni reduir-la d'entrada, ja que això implicaria la normalització. Però això potser seria massa utòpic i correriem el perill que la diversitat no tingués el seu espai arreu de l'educació tal com l'hem concebuda.
 - La resposta majoritària, per tant, és tenir en compte aquest eix i treballar-lo d'una manera independent, considerant que la diversitat és un eix constituent de la realitat educativa i que no fer-la visible la faria desaparèixer.
- Afavoreixen l'atenció a la diversitat:
 - El treball amb metodologies innovadores que afavoreixin el treball amb autonomia i col·laboració.

- Innovacions metodològiques que tinguin en compte el lligam dels aprenentatges amb la vida de l'alumnat.
- La possibilitat que tothom aprengui i que tothom ho expressi de manera diversa.

6. Reflexions finals

Des de l'INNED 1 fins al moment actual, en procés d'organitzar l'INNED 2, hem donat moltes voltes a la qüestió de la innovació educativa, a la relació entre teoria i pràctica, a pensar com s'ha de millorar la qualitat educativa i com podem passar de la idea a l'acció en innovació.

Ens hem trobat, a més, amb un conjunt de persones amb força bagatge darrere que han volgut ajudar-nos a pensar com podem fer-ho per oferir un espai que realment ajudi a impulsar la innovació.

En un context en què sovint tot sembla molt difícil i ple de dificultats, les persones que han participat en l'i-INNED 2 ens han ensenyat —una vegada més— que encara som uns quants els que estem disposats a arremangar-nos per contribuir a la millora de l'educació del nostre país, i que estem disposats a fer-ho sense perdre la il·lusió, encara que sigui la il·lusió a la recerca «d'una utopia possible».

A les aules i als espais educatius n'hi ha moltes, d'aquestes persones. Per això val la pena creure que podem innovar, dia a dia, que podem millorar, dia a dia.

<Agraïment>

El projecte INNED, al qual es refereix aquest article, va rebre un ajut de l'Agrupació de Recerca en Ciències de l'Educació (ARCE) de la Universitat de Barcelona.

<Referències bibliogràfiques>

Escudero, J. M. (1986). «El pensamiento del profesor y la innovación educativa». A L. M. Villar (ed.). *Pensamiento de los profesores y toma de decisiones*. Sevilla: Universitat de Sevilla.

Llena, A.; Parcerisa, A. (2008). *La acción socioeducativa en medio abierto*. Barcelona: Graó.

Marcelo, C. (1994). «La dimensió personal del canvi: aportacions per a una conceptualització del desenvolupament professional dels professors». *Temps d'Educació*, 11, pàg. 11-40.

OCDE (1991). *Escuelas y calidad de enseñanza. Informe internacional*. Barcelona-Madrid: Paidós-MEC.

Vicerektorat de Política Docent (2008). *Glossari acadèmic i docent de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

Wilson, J. D. (1992). *Cómo valorar la calidad de la enseñanza*. Barcelona-Madrid: Paidós; MEC.

Copyright © 2011. Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons mitjançant la qual qualsevol explotació de l'obra haurà de reconèixer els autors de la mateixa, citats a la referència recomanada que apareix a l'inici del document.

